

“Goud waard dat we nu de goede richting te pakken hebben”

School- en onderwijsontwikkeling is naast ambities bepalen vooral een kwestie van de mouwen opstropen. Afgelopen schooljaar zette het team van basisschool De Bijenkorf, met externe ondersteuning van Sandra Loos, stappen om beter aan te sluiten

bij de leervragen en -mogelijkheden van kinderen. In een collectief leerproces werd het onderwijs kritisch tegen het licht gehouden. Mede op basis van observaties betrad het team ‘de plek der moeite’. Dit werpt onmiskenbaar zijn vruchten af, ziet directeur Danielle van Mierlo.

Verhalenreeks: ‘Een rondje langs de velden’

In de verhalenreeks ‘Een rondje langs de velden’ nemen we u mee in de vragen waarmee onze netwerkpartner Sandra Loos aan de slag gaat op verschillende scholen. Vaak gaat het daarbij om thema’s als het anders organiseren van onderwijs, procesbegeleiding bij onderwijs- en teamontwikkeling, lesson study en coaching m.b.v. filmen en observaties.

Wat altijd in deze trajecten voorop staat: leren van en met elkaar, aansluiten bij de ontwikkelkracht van het team en onderwijsprofessionals leren om het zelf te gaan doen. Bij elk verhaal verzorgt Sandra een korte nabeschuiving aan de hand van drie vragen. “Mijn drijfveer is om voor ieder kind een passend onderwijsaanbod te realiseren. Dat wil ik graag bewerkstelligen door de inzet van het leren van en met elkaar. Samen weet je meer dan alleen. Binnen het anders organiseren van het onderwijs is het erg fijn en belangrijk dat je met meerdere ogen naar het kind kan en mag kijken.”

Onderwijs persoonlijker, betekenisvoller en interactiever maken. De Bijenkorf is een TOM-school. Een manier van werken om het onderwijs beter af te stemmen op de behoeften en talenten van elke leerling. Daarbij worden leerlingen binnen een stevige structuur van week- en dagplanningen groepsdoorbrekend gestimuleerd om zelfstandig te werken, keuzes te maken en problemen op te lossen door onderzoekend leren.

"We willen dat leerlingen meer eigenaar worden van hun leerproces en ze ook zo goed mogelijk voorbereiden op het voortgezet onderwijs", vertelt Danielle van Mierlo. Sinds een jaar is ze directeur op deze relatief kleine basisschool in Wageningen (ca. 110 leerlingen; 14 teamleden). Ze stapte in op het moment dat onder de vorige interim-directeur een ontwikkelingstraject in gang was gezet was om het TOM-onderwijs steviger te verankeren en het onderwijs doelgerichter te maken. Twee ontwikkeldoelen waren gekozen door de toenmalige schoolleiding: een versterking van het didactisch

handelen en meer lading en betekenis geven aan unitonderwijs.

Blinde vlek

Danielle: "Onze ambitie hier is de individuele ontwikkeling van het kind meer centraal te stellen. Je moet dan integraal kijken naar je onderwijs: het werken met instructiegroepen, de rollen die leerkrachten vervullen, de samenwerking met onderwijsassistenten maar ook de structuur en cultuur van waaruit teamleden samenwerken. Bij TOM-onderwijs draag je als team namelijk gezamenlijk verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van ieder kind."

Daarin zit ook een aandachtspunt, merkt Daniëlle op. "Als collega's lang met elkaar samenwerken kan er het gevaar ontstaan van blinde vlekken. Een neutrale blik van buiten is dan belangrijk. Sandra heeft het team geobserveerd, is bij collega's in de les gaan kijken en maakte ook video-opnames. Waarom video? Beelden zeggen

meer dan woorden, je ziet wat er in de les gebeurt en voelt het effect. Dat filmen is natuurlijk best spannend en het riep ook aanvankelijk weerstand op. Sommige leerkrachten wilden het eerst niet. Maar Sandra legt niet op en is flexibel. Wie wil er dan wel? En bij wie niet wilde dat er gefilmd werd, kwam Sandra gewoon kijken. We zagen dat geleidelijk de koudwatervrees verdween en zo ontstond er meer openheid en transparantie.”

Didactisch vakmanschap

De lesbezoeken en (video)observaties maakten scherp dat er een slag te maken was in het doelgerichter werken met kinderen. Daarom kreeg het werken met de aanpak van EDI veel aandacht. Waar ook winst te boeken was: het ‘meer los-

laten van methode’. Dat is best spannend, vertelt Danielle. “De methode biedt houvast maar het is de leerkracht die vanuit didactisch vakmanschap moet aansluiten bij wat het kind echt nodig heeft en moet filteren wat het hoofddoel is van het instructiemoment en de les. We zagen dat de methode soms aangeeft dat je A moet doen, terwijl het kind aangeeft dat het B nodig heeft. En daar moet je als leerkracht voor open staan. Vakmanschap is boven de methode hangen en precies weten wat het kind moet weten en kunnen. Wat moet een kind van 1F precies beheersen? Daarvoor moet je didactisch goed onderlegd zijn.”

Collectieve en persoonlijke ontwikkeldoelen

Door het ontwikkeltraject is het zelfvertrouwen van leerkrachten en de samenwerking in het team versterkt, merkt Danielle op. “We hebben allemaal ‘ja’ tegen dit traject gezegd en door samen te leren is de kwaliteit van het team gegroeid. Er is veel meer een gezamenlijk doel.” Het door Sandra Loos begeleide traject (kernwoorden: versterking didactisch handelen; betere uitvoering van EDI en inplannen van korte doelgerichte instructies; doelen van de les centraal i.p.v. de methode; meer groepsdoorbrekend werken in de middagen) ging hand in hand met persoonlijke ontwikkeldoelen van de teamleden. Danielle: “Ik heb alle teamleden persoonlijke ontwikkeldoelen laten benoemen die aan dit traject gelinkt waren. Na een periode van 6 tot 8 weken ging ik opnieuw in gesprek hierover of ik ging zelf in de klas kijken. Hierdoor bleef het traject echt leven. Ook als Sandra er niet was.”

CITO-resultaten

Dat die aanpak zoden aan de dijk zet, ziet Danielle terug in de opbrengsten en de resultaten van de kinderen. "De betrokkenheid van de leerlingen is groter geworden bij hun eigen leren. Ze zien beter wat het doel is van een werkvorm of instructie en krijgen echt inzicht in wat ze moeten doen. En als ze dat niet inzicht niet hebben, kan daar meteen op geanticipeerd worden door het team. We zien de effecten ook terug in de CITO-resultaten. Groep 8 heeft alle 1F-doelen behaald. We scoren boven het landelijk gemiddelde. Voor een school als De Bijenkorf is dat heel knap. We zijn een basisschool met een behoorlijke schoolweging."

Lessons study

Met een flinke dosis tevredenheid kijkt Danielle terug op een schooljaar waarin het

team vaart heeft gemaakt met het implementeren van verbeteringen in de manier van werken. "Waar we als team heel blij mee zijn is dat we merken dat kinderen zich nog beter gezien en begrepen voelen. Dat doet iets met de intrinsieke motivatie van het kind. Je ziet plezier in het leren toenemen en dat frustraties wegvallen." En wat ziet ze in het team? "De leerkracht wordt zelfverzekerder en er is een sterker teamgevoel. We hebben nu dezelfde doelen en we willen op dezelfde manier onze lessen vormgeven. Dit traject heeft echt iets met de cultuur en samenwerking gedaan." Ook hierin speelden Sandra's acties een rol, legt Danielle uit. "Door lessons study hebben we samen met Sandra lessen voorbereid. Het voordeel hiervan is dat je met zijn allen meedenkt en je vragen gaat delen. En dat anderen dan komen met ideeën. 'Hé, daar had ik helemaal niet aan gedacht!' Je kunt elkaar mooi aanvullen en ontdekt elkaars kwaliteiten."

Lerende cultuur

Die lerende cultuur vasthouden, dat is meteen ook dé uitdaging voor de toekomst. "Eigenlijk gaat het om één vraag die je steeds als team moet stellen: wat hebben onze kinderen nodig? De komende jaren willen de kwaliteit van ons onderwijs goed borgen. Ook als we nieuwe leer-

krachten krijgen. We willen de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van de leerlingen verder versterken en hen nog meer laten werken vanuit hun eigen leer- en ontwikkeldoelen en hun motivatie. Dat vraagt om flexibel georganiseerd onderwijs dat meebeweegt. Dit traject heeft de school in de goede inrichting geholpen. Dat is goud waard."

Drie vragen aan Sandra Loos

Vraag 1 *In dit traject heb je sterk ingezet luisteren en observeren. Waarom heb je daar veel nadruk op gelegd?*

"Een passende benadering vinden begint voor mij altijd met het scherp analyseren van de context en het aansluiten op behoeften en vragen. En die context veranderde op De Bijenkorf. Snel na het intakegesprek van het traject vertrok de directeur. Daarom heb ik in nauw overleg met de toenmalige interim-directeur en later ook met de huidige directeur Daniëlle het oorspronkelijke traject tegen het licht gehouden, opnieuw op maat gemaakt en in lijn gebracht met de stip op de horizon en de weg daarnaartoe. Uiteraard heb ik daarbij heel goed geluisterd naar de wensen en behoeften van directeur én team. Dat helpt enorm om draagvlak te creëren en te behouden. Ik kom nooit om een standaard hapklaar traject bij een team uit te rollen. Daar geloof ik ook niet in. Dat voorkomt ook dat een verandertraject zelf onderwerp van interne tegenstellingen wordt. Ik maak altijd een traject op maat, afgestemd op de vragen die leven, want anders heeft een begeleidingstraject wat mij betreft geen kans van slagen. Goed luisteren, vragen stellen en observeren in de school zijn hierbij voor mij altijd belangrijke vaardigheden en acties om in te zetten. Op De Bijenkorf heeft dit goed geholpen om aan te blijven sluiten bij de vragen en behoeften die leefden in het team en om echte betrokkenheid te krijgen bij het traject."

Vraag 2 *Je ging naast de leerkrachten staan onder meer met Lesson Study. Wat was de impact hiervan?*

“De leerkrachten zijn gewend geraakt om samen een instructie voor te bereiden met daarin verwerkt de uitgangspunten van EDI. Ze gaan hierover met elkaar in gesprek en evalueren samen de instructies om ze op die manier verder aan te scherpen. Vooral het leren van elkaar en het kijken bij elkaar o.a. met behulp van videobeelden van de instructies is veel meer vanzelfsprekend geworden en ingebed in de manier van werken. Dat zorgt voor een cultuur waarbij samen leren en samen kijken naar wat kinderen echt nodig hebben gangbaar is. Op dat vlak heeft het team van De Bijenkorf stevige stappen gezet.”

Vraag 3 *Welke veranderingen en vernieuwingen zijn in jouw ogen mogelijk gemaakt door het samen leren?*

“Het versterken van het unitonderwijs heeft een krachtige impuls gekregen. Samen hebben we ingezoomd op wat deze TOM-school doet met de units en in hoeverre daarin een doorgaande lijn zichtbaar was of nog zichtbaarder kon worden gemaakt. Het team voert nu over de kwaliteit van de instructies gezamenlijk gesprekken en kijkt goed naar de inzet van de diverse functionarissen binnen het team om de goede dingen met de kinderen te doen. Er worden op een efficiënte wijze doelgerichte en kwalitatief goede instructies gegeven. Dat is zichtbaar in de hele school. De resultaten die zijn bereikt op basis van samen kijken, leren én doen zorgen tegelijkertijd voor veel energie voor de verdere ontwikkeling van het onderwijs op De Bijenkorf.”

Meer weten?

s.loos@kpcgroep.nl

www.kpcgroep.nl/sandraloos